

Греди Асса:

В природата няма случайни неща

Художникът е убеден, че всяка човешка намеса има своите последици и че обществото се нуждае от катарзис в отношенията си с природата.

Греди Асса е роден през 1954 г. в Плевен. Завършва стенопис във ВТУ „св.св Кирил и Методий“. Преподава в плевенската музикална гимназия и в Националната художествена академия, където е професор и ръководител на катедра „Мода“. През осемдесетте години на миналия век е сред основателите на групата за авангардно изкуство „Градът“, която през 1990 създава и първата частна художествена галерия в България. Негови картини са притежание на галерии и музеи по цял свят. През май софийската галерия „Контрасти“ организира изложбата Pollution, отразяваща отношението му към замърсяването на природата.

– Какво ви вдъхнови да изберете име като Pollution?

– Хрумна ни заедно с моята стара приятелка Елена Филипчева, тя е един от водещите фотографи, дълго време беше в чужбина, но много отдавна бяхме решили да направим тази изложба.

Името Pollution за нас не означава само замърсяване, в смисъл на хвърляне на боклук, а също и замърсяването на душите. Разбира се, важно е и общоприетото значение. Единственият дом, в който всички живеем, е Земята, трябва да се грижим за този дом, но не само за растенията и животните, а и за самите нас, хората. Това са все неща,

които ни вълнуват, но и осъзнаваме, че не отчитаме колко сериозни са. Имаме замърсяване на природата, но страшното е и това, че го приемаме като нещо нормално. А изложбата е реакция, но не само....

Честно казано, отначало си мислех, че трябва да рисувам бетонните стени, мръсотията по поляните, язовирите с боклуци, но си помислих, че това е около нас, виждаме го, а в изкуството най-важното е ти да създадеш действителност, онази, която би искал да съществува, защото тя те кара да бъдеш различен. Така че Pollution е провокация само като дума, която в целия свят е нещо с отрицателно знак, а искахме да има и нещо друго.

– Това очевидно е един по-философски поглед, но в личен план вие изпитвате ли болка, вълнувате ли се от това замърсяване на природата или го приемате просто като обществена кауза?

– Страдам като видя мръсотия. Отначало си мислех, че това е още една кауза, която е така, по принцип би трябвало да защитим, но то е нещо повече - просто трябва да го изпиташ на гърба си. Имам една къщурка, селски имот, в който си почивам, зареждам се и се чувствам благодарен към природата. Там ми изсъхнаха едни чимшири, защото се е появила пеперуда, която е дошла отвън и застрашава всички чимшири в страната. От вашето списание научих, че това са инвазивните видове, организми, които с транспорта се прехвърлят в нови ареали, където нямат врагове и се оказват в доминираща позиция....В природата няма случайни неща. И всяка човешка намеса в нея има последици. Изумих се, когато разбрах, че на един красив остров птиците са започнали да си правят гнезда от пластмаси, шишета, остатъци от рибарски мрежи и т.н. Виждате колко е смешно, индустрията бълва всевъзможни продукти, които природата не приема, не може да разгради, а птиците вече ги вземат за нещо нормално. Добре, а как все пак тя може да мъти в пластмасова бутилка. Това всъщност е нормализация на боклука. Той става част от природата. То всичко вече започва да се изражда и май ще стигнем пак до Ной.

– Вие сте започнал творческия си път с изложба „Градът“. Pollution е посветена на природата, която в известен смисъл е „антиград“. Дали тук става дума само за някаква лична трансформация или просто проблемите, които ви вълнуват днес, са обратни на онези от 80-те години....

– Тогава беше друго, бяхме по-млади, луди глави, бунтарски настроени, и пак ни тласкаше идеята, че не може да продължава

Плакатът е върху торбичка от рециклирана хартия

така, но беше в друг контекст. А иначе и Природата и Градът сами по себе си са абстракции. Според мен обществото трябва да се трансформира, то трябва да премине своя катарзис, и то по-скоро, за да не отиваме до най-лошото дъно. И ми се струва, че най-важното е личната отговорност – не можеш лично ти да хвърляш своя боклук, да вдигаш шум, който също замърсява, да пилееш безсмислено водата. Трябва да следиш себе си, да мислиш и за това, от което лишаваш децата си като хабиш безсмислените ресурсите.

Природата наистина си отмъщава. Защото много неща започват да се губят. Ето вече няма пролет - от зимата отиваме направо в лятото, а после скачаме обратно в зимата. Храната е жизнено важна, а тя се изражда. Учих известно време зъботехника и там научих, че примерно в ГДР заради полуфабрикатите, които са яли през война-

Заякът на Греди Асса се опитва да се измъкне от рамката на картината

та, започнал да изчезва един от зъбите им – втори кътник до големия резец. Малформация заради полуготовата храна, в която ги няма всички необходими вещества. В природата е така - в момента, в който нещо липсва, идват промени.

– Вие познавате историята на изкуството, знаете че в XX век индустриализацията роди своя естетика, романтиката на комините и моторите. В момента вашата естетика обратна ли е на онези увлечения?

– Да, мисля че е така, някога жадувахме и се възнувахме от високите скорости. Примерно дизайнът на 60-те години, преди това футуристите са казвали, че скоростта е по-важна от всичко. Има философи, които издигат скоростта в култ – ако я имаш, можеш да стигнеш до целта и ако се сгрешил да се върнеш, а ако си бавен - ще се луташ в грешки.

Сега този романтизъм е изчезнал. Сега за изкуството една от най-важните задачи е да направи така, че хората отново да започнат да си пишат писма, да се поздравяват. Ценностната система да бъде изчистена и показана в друг план и в друг контекст. В противен случай много загубяваме. Младите вече са само пред екраните, потънали са в тях... Художникът все пак е друго съче-

ство, той с пеленгаторите си улавя всичко това, което може и трябва да се промени и тази промяна той я прави в своите произведения. Не само с четката, това важи за всеки творец – певец, писател и т.н. Той трябва да улавя когато нещо зацикля, не се върти в правилния ритъм. Нещо се случва....

– Дигиталните технологии в крайна сметка са и възможност. За тези, които имат идеи, но и те лишават от нещо....

– Да. Лишават от тактилността, от прекия досег. Освен това уеднаквяват. С тях може да си много добър в България, но и в Англия или в Норвегия ще има един, който е на твоето ниво, и това е едноразочно, вие сте сходни. Израстването е ако си успял да прескочиш технологията и да показваш нещата по свой начин, с товое то въображение. А въображението се получава от натрупване на преживявания, опит и знания. Дори и да си много добър в технологиите, ти ще си останеш просто изпълнител, а не творец.

– Изложбата ви е в съавторство с Елена Филипчава, която използва други изразни средства...

– Гледаме по различен начин. Тя искаше да покаже разхищението, тази стръв на човека да консумира и за това нейните неща са

Планината днес, във времето на обърканите сезони

зротескни. Аз гържах на по-различен поглед. Моят заек почти излиза от формата, този заек не е като на Дюрер от 16-и век – свит и страхлив заек. Същото е и с лелящата патица, която пак излиза от формата, тя е загубила ориентация, тя не знае пролет ли е или лято, не знае къде да отиде в тая безкрайност. Или рибата на дъното, до която са изсъхнали корали, те трябва да са красиви, но са изсъхнали. Това е драмата на природата в момента. Ето я и първата ни стъпка - да покажеш красотата, но вече като една меланхолия. А втората стъпка трябва да е нещо по-яроствно. След време може пак да вляза в тази тема, за да не останем като недоизказани думи.

– Получи ли се синергия между Вас?

Получи се, тя вкара и нещо като прочит на мои картини в нейните колажи. Стана без да нахърни моето изкуство и без да прави компромис със себе си. Тези рамки, тези рециклирани пликове, рамките от най-фината пластмаса, която не може никога да се рециклира. Тя успя с точно това противоречие. Мисля, че изложбата всъщност ти задава втория и третия въпрос – какво става след всичко това, накъде отиваме.

И плакатите върху торбички от рециклирана хартия вършат добра работа. Хората веднага ги запомнят. Добър начин да сигнала

лизираш нещо е да избереш по-необичайни средства, този хартиен плик плакат е необичаен, от един отпадък стана нещо централно, това носи определено внушение, поле, върху което играем.

– В кратката визитка на изложбата се споменава за „плодове и зеленчуци, в жанра на официалния портрет“. Тук няма ли преобръщане на жанра?

– Официален портрет е, когато рисуващ нещо от натура и го имаш отпред. Има една изпечена тиква, купих си я, занесох я в ателието и я рисувах. И точно заради този момент, че рисувах от натура и си преклонен пред обекта, той вече става официален. Това не е плод само на измишльотина. Всички плодове съм ги виждал в натура. В изложбата има един плод, тайвански пъпеш афродизиак, но с лоша миризма и е забранен да се вкарва в хотелите. Аз съм му направил официален портрет, защото той има своите качества. Това е идеята - имат си качества и трябва да ги отразим.

– Каква е разликата между класическия натюрморт и официалния портрет на плод или на тиква?

– Класическият натюрморт има и за цел да ти подсказва и да ти разкаже. Кога-

то малките холандци са рисували бира в стъклени чаши, тогава това е било нещо рядко и те са информирали, показвали са на хората нещо. Това е 16-и век. Докато при мен е друго. Аз рисувам кестен и знам, че всички знаят и ще разберат, че това е кестен. Нямам задача да им разказвам как-

во е кестенът и го правя по друг начин, изразявам друго нещо. Като правя официален портрет на тиква или на нещо друго, аз искам да вложа определено чувство, което да предам на зрителите, за да го съпреживеят. Това е все пак естетически подход.

Рибата до изсъхналите корали на дъното

Дали тук е мястото за една днешна „Закуска на тревата“?

Колажите на Елена Филипчева – един друг поглед към същия остър проблем

– В едно интервю казвате „Моите работи са един рефлекс към това, което вече не искам да съществува“. Бихте ли го определили по-точно? И какво всъщност искате да утвърдите чрез отрицанието си?

– Не искам да съществуват тези умрели корали, нарисувал съм една зима, която все повече се стича, чистият сняг изчезва. Или да вземем планината - обичам я, люблювам се на красотата, на тази връзка между върховете и небето, действа ми като някакъв опият на сетивата, защото планината, независимо от това, което правим, е и някакъв вид метафора. Планината винаги трябва да я изкачиш и никои не може да ти помогне, това е самостоятелен път, който трябва да извървиш. Всичко е усилие, особено при хората на изкуството, всъщност целта, успехът, са само някакви мигове, даже не можеш да ги осъзнаеш.

А сега планината я виждам и по друг начин, има участъци, които почват да линеят, и това поражда тъга, страхове, че губим много неща. Къде сега трябва да се нарисува една „Закуска на тревата“ (картина на Едуар Мане б.р.) – на камъните или на асфалта? Дано да не стигаме до там..... А страховете всъщност са сигналите, които ни предупреждават.

– Като професор забелязвате ли промяна в отношението на младите към природата. За предишните поколения примерно бяха важни автомобилите, а сегашните забавления са повече свързани с планината?

– Има такова нещо. Виждам ги в планината, виждам и при моите студенти как постоянно говорят за маратони по планините, спускания с велосипеди, бягат десетки километри по върховете. Това е като рефлекс за едно връщане към природата.

– Вие правите ли им пленери, за да излезете от аудиторията?

– Много ми се иска да им направя едни пленер и чрез това, което ще нарисуват, очаквам да видя по какъв начин те възприемат природата и как реагират на нейните проблеми. Защото художникът рисува не само това, което вижда, но и това, което знае или в известен смисъл и това, което иска да бъде.

– А вие проявявате ли интерес и към научната страна на тая природа. Примерно към биологията, зоологията?

– Обичам животните и растенията, но за съжаление не мога да кажа, че съм бил в плен на науката. Мен ме впечатлява поведението, реакциите на животните, ако щете психологията им, а не толкова устройството на органите им. Бях много впечатлен от една сцена, когато малко куче атакува лъв. От контакта си с човека, то е загубило някои инстинкти, не осъзнава колко е уязвимо и се хвърля направо. А царят на животните недоумяваше какво става. Лъвът беше толкова стъписан от тази смелост.

– И за финал – какво е посланието на тази изложба?

– Нямаме претенции за поучителност. Красотата е нещо хубаво сама по себе си, тя няма цел, но за да я запазим, ние трябва да погледнем към себе си, към начина по който живеем, пазаруваме, трябва да се замислим какво правим със себе си. Трябва провокация, за да не продължаваме така. Райско място е България, трябва да го запазим за поколенията. ■

Интервюто взе Христо Мишков